

ปรัชญาวิจัย
Philosophy of Research

ปรัชญาวิจัย Philosophy of Research

รัตนะ บัวสนธ์

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2560

320.-

รัตน์ บัณฑิต

ปรัชญาวิจัย / รัตน์ บัณฑิต

1. วิจัย.

001.4

ISBN 978-974-03-2318-1

สพจ. 1242/4

สรรคุณคำวิชาการ สู้สังคม

www.ChulaPress.com

Knowledge to All

ลิขสิทธิ์ของสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 1,000 เล่ม พ.ศ. 2551

พิมพ์ครั้งที่ 2 จำนวน 1,000 เล่ม พ.ศ. 2552

พิมพ์ครั้งที่ 3 จำนวน 1,000 เล่ม พ.ศ. 2556

พิมพ์ครั้งที่ 4 จำนวน 1,000 เล่ม พ.ศ. 2560

การผลิตและการลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น

ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดทำ ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

สาขา

ศาลาพระเกี้ยว โทร. 0-2218-7000-3 โทรสาร 0-2255-4441

สยามสแควร์ โทร. 0-2218-9881-2 โทรสาร 0-2254-9495

ม.เนตรวร จ.พิษณุโลก โทร. 0-5526-0162-4 โทรสาร 0-5526-0165

ม.เทคโนโลยีสุรนารี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4421-6131-4 โทรสาร 0-4421-6135

ม.บูรพา จ.ชลบุรี โทร. 0-3839-4855-9 โทรสาร 0-3839-3239

โรงเรียนนายร้อย จปร. จ.นครนายก โทร. 0-3739-3023 โทรสาร 0-3739-3023

ม.พะเยา จ.พะเยา โทร. 0-5446-6799-800 โทรสาร 0-5446-6798

จัตุรัสจามจุรี (CHAMCHURI SQUARE) ชั้น 4 โทร. 0-2160-5301-2 โทรสาร 0-2160-5304

รัตนวิเบศร์ (แยกแคราย) โทร. 0-2950-5408-9 โทรสาร 0-2950-5405

ม.เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จ.นครราชสีมา โทร. 0-4492-2662-3 โทรสาร 0-4492-2664

มือถือ 08-6392-7785

Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433 <http://www.chulabook.com>

และเครือข่าย

ร้านค้า หนังสือเข้าชั้นเรียน ติดต่อแผนกขายส่ง สาขารัตนวิเบศร์ (แยกแคราย) โทร. 0-2950-5408-9

โทรสาร 0-2950-5405

มีจำหน่ายที่ ร้านซีเอ็ดทุกสาขา ร้านนายอินทร์ทุกสาขา และร้านหนังสือชั้นนำทั่วประเทศ

กองบรรณาธิการ : จุฑามาศ พิทักษ์วัชร

พิสูจน์อักษร : ลิปิภา มณีญาณโรจน์

ออกแบบปกและรูปเล่ม : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ชอบและท่า โทร. 0-2447-2464, 08-1642-0419

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย [6004-059] โทร. 0-2218-3549-50 โทรสาร 0-2218-3557

<http://www.cuprint.chula.ac.th>

“

ความดีที่จะพึงมีจากหนังสือเล่มนี้

ขอมอบแด่

ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง

และ

ศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย

”

คำนำพิมพ์ครั้งที่ 4

หนังสือปรัชญาวิจยเล่มนี้ของผู้เขียนเป็นเอกสารทางวิชาการชิ้นหนึ่งที่ผู้เขียนมีความรู้สึกภาคภูมิใจทุกครั้งที่ได้เห็นและหยิบขึ้นมาอ่าน เพราะเป็นเอกสารทางวิชาการที่ผู้เขียนกลั่นกรองเขียนขึ้นจากประสบการณ์การสอน การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง และความรู้ที่ได้จากการอบรมสั่งสอนโดยคณาจารย์สาขาวิจยและพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในช่วง พ.ศ. 2531-2534 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้เขียนได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนความรู้สรรพวิทยาการจากสำนักดังกล่าว

หลังจากหนังสือเล่มนี้ได้รับการจัดพิมพ์และเผยแพร่จัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์และศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ใน พ.ศ. 2551 ก็ปรากฏว่าได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากคณาจารย์ นิสิตบัณฑิตศึกษา และผู้สนใจใฝ่รู้ทางด้านวิจย จนกระทั่งต้องจัดพิมพ์ต่อเนื่องถึง 3 ครั้ง เมื่อหนังสือเล่มนี้หมดไป จึงต้องมีการจัดพิมพ์อีกในครั้งนี ซึ่งเป็นการพิมพ์ครั้งที่ 4 โดยที่ผู้เขียนมิได้มีการปรับแก้เนื้อหาสาระใด ๆ รวมถึงแบบปกที่ยังคงใช้แบบปกเดียวกับการพิมพ์ครั้งที่ 1 เหตุผลเพราะปกนั้นมีความงาม สะท้อนความหมายของ “ปรัชญาการวิจย” ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว

ขอขอบคุณ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณวาสนา ชำเฐิน ที่รับเป็นธุระในการดำเนินงานทางเอกสารอย่างข้้นแข็งตั้งแต่การจัดพิมพ์ครั้งแรกถึงครั้งนี

รัตนะ บัวสนธ์

11/10/2559

คำนำ

แรงบันดาลใจในการเขียนหนังสือเล่มนี้มาจากลูกศิษย์ทั้งหลายในระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ผู้เขียนสอนและพูดคุยซักถามตั้งแต่ปีการศึกษา 2538 จนถึงปัจจุบัน แรงบันดาลใจดังกล่าวนี้ก็คือคำถามและคำปรารภของลูกศิษย์ที่ว่า “ทำไมวิชาวิจัยจึงเรียนยากอ่านหนังสือเองก็ไม่ค่อยรู้เรื่อง ฟังอาจารย์บรรยายแล้วดูเหมือนง่าย แต่เมื่อกลับไปอ่านหนังสือเพิ่มเติมก็ไม่รู้เรื่อง ทำไมอาจารย์ไม่เขียนหนังสือวิจัยตามแบบที่สอนบ้าง”

จากคำพูดทำนองนี้เมื่อเริ่มเขียนหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนจึงยึดชนบวากำลังนั่งคุยกับลูกศิษย์หรือผู้อ่านเป็นสำคัญแล้วพยายามเขียนให้ไปในแนวทางนั้นโดยมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำของ “ยาก” ให้ “ง่าย” เข้าไว้

ความรู้ทั้งสิ้นทั้งปวงที่ผู้เขียนใช้ในการเขียนหนังสือเล่มนี้นอกจากจะได้จากการอ่านเอกสารตำรา สิ่งพิมพ์ทางวิชาการดังปรากฏในบรรณานุกรมแล้วนั้น บุคคลสำคัญสองท่านที่เป็นครูของผู้เขียน ซึ่งเป็นผู้สร้างและช่วยผู้เขียนรักที่จะเรียนรู้และปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัย ตั้งแต่ผู้เขียนได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ในปีการศึกษา 2531 ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร จนกระทั่งทุกวันนี้ก็คือ ศาสตราจารย์ ดร.สมพร บัวทอง และศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย ครูทั้งสองคนนั้นนอกจากจะสอนสนุก สอนง่ายแล้ว แต่ก็ยังได้ตั้งคำถามที่ยาก ๆ เพื่อช่วยผู้เขียนกลับไปศึกษาค้นคว้าความรู้เพื่อตอบคำถามดังกล่าวเสมอ ๆ โดยการชี้แนะของครูว่าควรจะอ่านจากตำราและเอกสารใด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณครูทั้งสองท่านไว้ ณ ที่นี้

เมื่อผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วเกิดความคิดความรู้สึกว่า “วิจัย” เป็นเรื่อง “ง่าย” มากกว่า “ยาก” ที่จะเรียนรู้และปฏิบัติก็นับว่าสมเจตนาธรรมเป็นอย่างยิ่ง แต่ถ้าการณ์กลับเป็นตรงกันข้าม กล่าวคือ ก่อนอ่านหนังสือเล่มนี้ ผู้อ่านคิดและรู้สึกว่าการวิจัย “ง่าย” ทว่าเมื่ออ่านหนังสือนี้แล้วกลายเป็น “ยาก” ผู้เขียนก็ขออภัยเป็นอย่างยิ่งและขออ้อมรับข้อผิดพลาดในการเขียน ถ่ายทอดทั้งหมดไว้แต่เพียงผู้เดียว

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอขอบคุณคุณคุณเมธี ดิษฐ์ศักดิ์ คุณนวลพรรณ วรรณสุธี คุณชำนาน ภาณุวงษ์ และคุณสิริพร ภาณุวงษ์ นิสิตปริญญาเอกสาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา ซึ่งเป็นเรียนแรงที่สำคัญยิ่งในการจัดพิมพ์และช่วยตรวจทานต้นฉบับ จนกระทั่งทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จได้โดยสมบูรณ์

รัตน์ บัวสนธ์

คำนำ	
สารบัญ	
สารบัญตาราง	
สารบัญภาพ	
บทนำ	1

ตอนที่ 1 พื้นฐานทางปรัชญาของการวิจัย

บทที่ 1 ความจริงและการค้นพบความจริง	7
อะไรคือความจริง	7
ค้นพบความจริงได้อย่างไร	9
บทที่ 2 วิจัยกับการค้นพบความจริง	13
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงวิตรรก	14
ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประจักษ์	14
ความสัมพันธ์ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ	16
การผสมผสานระเบียบวิธีวิจัยเพื่อค้นหาความจริง	18
บทที่ 3 ศาสตร์ : ผลผลิตของการวิจัย	23
ศาสตร์คืออะไร	23
ประเภทของศาสตร์	25
เป้าหมายของศาสตร์	26
บทที่ 4 ทฤษฎี สมมุติฐาน และบทบาทของการวิจัย	31
ทฤษฎี : ความหมายและลักษณะ	31
องค์ประกอบของทฤษฎี	33
การสร้างทฤษฎี	36
สมมุติฐาน : ความหมายและลักษณะ	38
ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและสมมุติฐาน	39
บทบาทของการวิจัยที่มีต่อทฤษฎีและสมมุติฐาน	41

ตอนที่ 2 ความรู้พื้นฐานของการวิจัย

บทที่ 5	ตัวแปรกับการวิจัย	49
	ตัวแปร : ความจริงที่การวิจัยค้นหา	49
	ลักษณะความจริงเกี่ยวกับตัวแปร	50
	ประเภทของตัวแปร	54
บทที่ 6	แบบแผนการวิจัย	63
	ความหมายและลักษณะ	63
	วัตถุประสงค์ของแบบแผนการวิจัย	63
	ความตรงภายในและความตรงภายนอกของการวิจัย	64
	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตรงภายในและความตรงภายนอกของการวิจัย	66
	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตรงภายในของการวิจัย	66
	ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตรงภายนอกของการวิจัย	69
	หลักการทำให้เกิดความตรงภายในและภายนอกของการวิจัย	71
	องค์ประกอบสำคัญในแบบแผนการวิจัย	76
	โจทย์หรือปัญหาวิจัยและคำถามการวิจัย	76
	กรอบเชิงทฤษฎีและกรอบความคิดในการวิจัย	78
	ขอบเขต ข้อจำกัด และข้อตกลงเบื้องต้นในการวิจัย	80
	กรอบการวิจัย	81
บทที่ 7	วิธีการวิจัย	85
	ประเภทวิธีการวิจัย	85
	การวิจัยบริสุทธิ์หรือการวิจัยพื้นฐาน	85
	การวิจัยประยุกต์	86
	การวิจัยเชิงบรรยายหรือค้นหาปัญหา	86
	การวิจัยเชิงอธิบาย	86
	การวิจัยเชิงพรรณนา	86
	การวิจัยเชิงทดลอง	86
	การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์	87
	การวิจัยเชิงย้อนรอย	87
	การวิจัยเชิงสำรวจ	88
	การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์	92

การวิจัยเชิงอนาคต	92
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	93
การวิจัยและพัฒนา	94
การวิจัยในชั้นเรียน	94
การวิจัยเชิงประเมิน	95

ตอนที่ 3 เทคนิควิธีการเฉพาะของการวิจัย

บทที่ 8 การเก็บรวบรวมข้อมูล	99
แหล่งข้อมูลการวิจัย	99
เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	107
บทที่ 9 การวิเคราะห์ข้อมูล	135
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	136
แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล	138
ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล	141
เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล	150
การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	166
สถิติเชิงบรรยาย	169
สถิติเชิงอ้างอิง	183
บทที่ 10 การเสนอรายงานวิจัย	231
หลักทั่วไปในการเขียนรายงานวิจัย	232
การเขียนรายงานวิจัยแบบข่าวแจก	233
การเขียนรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์	234
การเขียนรายงานวิจัยเชิงปริมาณ	234
การเขียนรายงานวิจัยเชิงคุณภาพ	243
การเขียนรายงานวิจัยเชิงผสมผสานวิธี	244
การเขียนรายงานวิจัยสรุปสำหรับผู้บริหาร	245
การเขียนรายงานวิจัยสำหรับตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการ	245
บทที่ 11 การประเมินงานวิจัย	253
การประเมินงานวิจัยก่อนดำเนินงาน	254
การประเมินงานวิจัยขณะดำเนินงาน	258

ตอนที่ 4 ภาพในขนาดของการวิจัย

บทที่ 12 ขนาดของการวิจัย	269
ทิศทางที่ 1 การมองความจริงและมองปัญหาการวิจัย	269
ทิศทางที่ 2 ระเบียบและเทคนิควิธีการวิจัย	270
ทิศทางที่ 3 คุณสมบัตินักวิจัย	273
บรรณานุกรม	275
ดัชนีคำค้น	281
ดัชนีผู้แต่ง	287
ประวัติผู้เขียน	289

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	เปรียบเทียบลักษณะหรือธรรมชาติของระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ	19
ตารางที่ 2	เมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ลักษณะหลากหลายวิธีหลาย	129
ตารางที่ 3	เปรียบเทียบคุณภาพข้อมูลที่ดีและไม่ดี	149
ตารางที่ 4	แสดงการวิเคราะห์ส่วนประกอบของข้อมูลปรากฏการณ์	156
ตารางที่ 5	แสดงการวิเคราะห์นำเสนอร้อยละ	173
ตารางที่ 6	ระดับความสัมพันธ์ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	175
ตารางที่ 7	ข้อมูลสมมุติสำหรับการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ	179
ตารางที่ 8	เปรียบเทียบเงื่อนไขการใช้สถิติอนุมานพารามेटริกและสถิติพารามेटริก	183

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1	ความจริงและวิธีการค้นพบความจริง	10
ภาพที่ 2	ความสัมพันธ์ระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ	18
ภาพที่ 3	องค์ประกอบของทฤษฎี	33
ภาพที่ 4	ความสัมพันธ์ระหว่างทฤษฎีและสมมุติฐาน	40
ภาพที่ 5	บทบาทการวิจัยในการสร้างทฤษฎีและสมมุติฐาน	42
ภาพที่ 6	บทบาทของการวิจัยในการทดสอบสมมุติฐานและทฤษฎี	44
ภาพที่ 7	บทบาทของการวิจัยในการสร้างและทดสอบสมมุติฐานและทฤษฎี	45
ภาพที่ 8	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างอายุ (X) ส่วนสูง (Y) และน้ำหนัก (Z)	51
ภาพที่ 9	แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างเขตที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา และรายได้	52
ภาพที่ 10	แสดงแผนภาพเส้นทาง	56
ภาพที่ 11	แสดงอิทธิพลของตัวแปรนำ (Y) ที่มีต่อตัวแปรที่ผู้วิจัยศึกษา (X และ Z)	58
ภาพที่ 12	แสดงลักษณะการถดถอยทางสถิติ	68
ภาพที่ 13	กรอบเชิงทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียนของบลูม	78
ภาพที่ 14	กรอบเชิงทฤษฎีฟังก์ชันผลผลิตทางการศึกษา	79
ภาพที่ 15	กรอบการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสำเร็จในการจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	81
ภาพที่ 16	ลักษณะการศึกษาหาคำตอบในเชิงสาเหตุและผลของการวิจัยทั้ง 3 ประเภท	88
ภาพที่ 17	แสดงวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอิงเกณฑ์	102
ภาพที่ 18	แผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ตามลำดับขั้นตอนการสร้างบทสรุป	147
ภาพที่ 19	ตัวอย่างแสดงความสัมพันธ์ตามลำดับขั้นตอนการสร้างบทสรุป	148
ภาพที่ 20	แสดงการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เป็นสาเหตุและผล	160
ภาพที่ 21	แสดงเงื่อนไขจำเป็นและเงื่อนไขเพียงพอของการเกิดปรากฏการณ์	160
ภาพที่ 22	แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทางตรงและทางอ้อมของปรากฏการณ์	161
ภาพที่ 23	แสดงลักษณะความเป็นปรากฏการณ์สาเหตุและปรากฏการณ์ผล	161
ภาพที่ 24	แสดงการจัดลำดับปรากฏการณ์สาเหตุและผล	162
ภาพที่ 25	แสดงความสัมพันธ์ของสถิติวิเคราะห์แต่ละประเภท	168
ภาพที่ 26	แสดงระดับและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และหนี้สิน	176

ภาพที่ 27	กราฟเส้นแสดงการไม่มีและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสองตัว ที่มีต่อตัวแปรตาม	191
ภาพที่ 28	หลักการให้เหตุผลในการเขียนภูมิหลังหรือความเป็นมาของการวิจัย	237
ภาพที่ 29	แสดงรูปแบบการวิจัยแบบเดียวและแบบผสมผสาน	271
ภาพที่ 30	แสดงวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน	272

บทนำ

ในโลกทางวิชาการปัจจุบันนี้ การวิจัยได้รับการยอมรับนำมาใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ความจริงเพื่อสร้างความก้าวหน้า ต่อยอดความรู้ทางวิชาการแต่ละสาขาอยู่เนือง ๆ รวมทั้งใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ นวัตกรรมต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้โดยเชื่อกันว่า ความรู้ ความจริง และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการใช้การวิจัยดำเนินการนั้นจะเป็นสิ่งที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน

ภาพที่เป็นความขัดแย้งของการวิจัยดังกล่าวนี้ บ่อยครั้งจึงถูกหน่วยงานและกลุ่มบุคคลบางส่วนได้นำไปกล่าวอ้างเสมอ ๆ ว่า สิ่งที่ยกนำมาพูดมาแสดงต่อสาธารณชนเป็นสิ่งที่ได้จากการวิจัยมาแล้ว ดังนั้น จึงควรที่จะเชื่อในสิ่งดังกล่าว การกล่าวอ้างทำนองนี้จึงดูเหมือนว่ามีน้ำหนักและเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่ผู้พูดได้มากขึ้น

กล่าวสำหรับคนวงนอกที่อยู่ห่าง ๆ แล้ว วิจัยดูประหนึ่งจะเป็นม่านหมอกและดินแดนที่เข้าถึงได้ยาก วิจัยเป็นพิธีกรรมของกลุ่มคนที่เป็นักวิชาการประดุจกลุ่มพราหมณ์ที่มีมนตราและโองการเป็นของตนเอง ความขมขลังของวิจัยเช่นนี้ จึงทำให้บุคคลที่ประสงค์จะใช้วิจัยและเรียนรู้การทำวิจัยส่วนหนึ่งเกิดความท้อถอย และประหวั่นพรั่นพรึงจะเรียนรู้สัมผัสจับต้อง จนกระทั่งบางคนบางส่วนได้ผลเช่นนี้ ไม่ประสงค์จะข้องแวะด้วย ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายและน่าจะต้องนำมาครุ่นคิดวิเคราะห์หาคำตอบให้กับตนเองของกลุ่มผู้สอนวิจัยว่าเป็นเพราะเหตุใด ผู้คนส่วนหนึ่งและโดยเฉพาะนิสิตบัณฑิตศึกษาส่วนใหญ่จึงเกรงที่จะเรียนรู้และทำการวิจัย เพราะแท้ที่จริงนั้น วิจัยไม่ใช่เรื่องที่ลึกลับซับซ้อน และเป็นสมบัติส่วนตัวของกลุ่มบุคคลใด ๆ ก็หาไม่ หากแต่วิจัยเป็นสมบัติทางสาธารณะที่เชื่อเชิญให้บุคคลต่าง ๆ ได้เรียนรู้ รักและนำไปใช้โดยตลอดมา

ด้วยเหตุนี้เอง ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนจึงเขียนเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้เกี่ยวกับการวิจัยโดยใช้ภาษาง่าย ๆ และเขียนในลักษณะประหนึ่งผู้เขียนนั่งคุยกับผู้อ่านไปที่ละประเด็น ๆ โดยหวังว่า เมื่อผู้อ่านอ่านหนังสือเล่มนี้จบแล้วจะมีความรักวิจัยเพิ่มขึ้นไม่มากนักน้อย และถ้าหากรักวิจัยแล้ว ผู้อ่านประสงค์จะทำวิจัยอีกด้วย ก็นับว่าเป็นสิ่งที่สมปรารถนาอย่างยิ่งทั้งต่อตัวผู้เขียน

และผู้อ่านเอง

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงชื่อว่า “ปรัชญาวิจัย” เพราะเหตุว่า “ปรัชญา” นั้นคือ ความรักในปรัชญาญาณ หรือความรักที่จะฉลาด และเมื่อเป็นปรัชญาวิจัยจึงหมายถึงความรักที่จะฉลาดในการวิจัยนั่นเอง

และเพื่อที่จะให้เกิดความรักในการวิจัย ผู้เขียนจึงได้จัดแบ่งเนื้อหาสาระเป็นตอน ๆ โดยในแต่ละตอนก็ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระแยกเป็นบท ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 พื้นฐานทางปรัชญาของการวิจัย ในตอนที่ 1 นี้กล่าวถึงความเชื่อที่เป็นรากฐานที่มาของการวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ โดยประกอบด้วยเนื้อหา 4 บท ได้แก่

บทที่ 1 ความจริงและการค้นพบความจริง

บทที่ 2 วิจัยกับการค้นพบความจริง

บทที่ 3 ศาสตร์ : ผลผลิตของการวิจัย

บทที่ 4 ทฤษฎี สมมุติฐาน และบทบาทของการวิจัย

ในบทที่ 1 กล่าวถึงความเชื่อเกี่ยวกับความจริงว่า ความจริงคืออะไร และการค้นพบความจริงดังกล่าวนั้นทำได้อย่างไร ในขณะที่บทที่ 2 ก็กล่าวถึง บทบาทของการวิจัยกับการค้นพบความจริงว่ามีลักษณะอย่างไร และทำได้เช่นไร หลังจากนั้น บทที่ 3 ก็เป็นการกล่าวถึงผลผลิตของการวิจัยว่าทำให้ได้อะไร และมีลักษณะอย่างไร จนกระทั่งในบทที่ 4 ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของตอนี้ก็ได้กล่าวถึงทฤษฎีและสมมุติฐาน ซึ่งการวิจัยเข้าไปมีบทบาทเกี่ยวข้องทั้งในฐานะผู้สร้างและทำการทดสอบ

ตอนที่ 2 ความรู้พื้นฐานของการวิจัย ซึ่งในตอนนี้กล่าวถึงความรู้ที่เป็นมโนทัศน์พื้นฐานที่สำคัญ ๆ เกี่ยวกับการวิจัยโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 บท ได้แก่

บทที่ 5 ตัวแปรกับการวิจัย

บทที่ 6 แบบแผนการวิจัย

บทที่ 7 วิธีการวิจัย

ในบทที่ 5 ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะความสัมพันธ์และประเภทของตัวแปรในการวิจัยว่ามีลักษณะความสัมพันธ์เช่นไร และมีประเภทใดบ้าง โดยที่ตัวแปรแต่ละประเภทรู้นั้นคืออะไร ในขณะที่บทที่ 6 ได้กล่าวถึงแบบแผนการวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ อาทิ ความหมายและลักษณะ วัตถุประสงค์ของแบบแผนการวิจัยตลอดจนองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ของแบบแผนการวิจัย เป็นต้น สำหรับบทที่ 7 ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของตอนที่ 2 นี้ อธิบายให้เห็นถึงวิธีการหรือเทคนิคการวิจัยแต่ละแบบว่าคืออะไร และมีลักษณะอย่างไร ดังนั้น ในตอนที่ 2 นี้จึงเป็นการนำสิ่งที่เรารู้หรือมโนทัศน์พื้นฐานที่สำคัญ ๆ ของการวิจัยมาตีแผ่อธิบายแจกแจงรายละเอียดทีละประเด็นตามลำดับ

ตอนที่ 3 เทคนิควิธีการเฉพาะของการวิจัย ในตอนนี้อีกกล่าวถึงขั้นตอนที่เป็นกิจกรรมหรือ

เทคนิควิธีการเฉพาะของการดำเนินงานวิจัย ซึ่งก็แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 บทได้แก่

บทที่ 8 การเก็บรวบรวมข้อมูล

บทที่ 9 การวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 10 การเสนอรายงานวิจัย

บทที่ 11 การประเมินงานวิจัย

โดยที่บทที่ 8 นั้นก็กล่าวถึงความหมาย ลักษณะ และประเภทของแหล่งข้อมูล การเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือหรือเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมไปถึงคุณภาพและวิธีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัย หลังจากนั้นเมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาได้ ซึ่งก็คือเนื้อหาสาระที่กล่าวถึงในบทที่ 9 โดยที่ในบทนี้นั้นกล่าวถึงเทคนิควิธีวิเคราะห์ข้อมูลทั้งที่เป็นเทคนิควิธีวิเคราะห์เชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ทั้งนี้ในสองเทคนิคนี้ก็ยังคงประกอบไปด้วยเทคนิควิธีการย่อย ๆ อีกมาก

ในบทที่ 10 ก็กล่าวถึงการนำเสนอรายงานวิจัยเพื่อให้เป็นที่รู้จักยอมรับซึ่งจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งในบทนี้ก็ได้อธิบายเกี่ยวกับการนำเสนอรายงานวิจัยในรูปแบบต่าง ๆ โดยแต่ละรูปแบบก็มีวัตถุประสงค์ตลอดจนกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้ผลการวิจัยแตกต่างกัน

สำหรับบทที่ 11 นั้น อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดการประเมินงานวิจัยสามประเภท ได้แก่ การประเมินก่อนดำเนินงานวิจัย การประเมินขณะดำเนินงานวิจัย และการประเมินงานวิจัยหลังดำเนินการ พร้อมกันนั้นก็ได้นำเสนอเครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินงานวิจัยในประเภทต่าง ๆ ด้วย

ตอนที่ 4 ภาพในขนาดของการวิจัย ซึ่งเป็นตอนสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้นั้น ก็มีอยู่บทเดียว คือ บทที่ 12 อนาคตของการวิจัย โดยที่เนื้อหาของบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์นำเสนอแนวโน้มของการวิจัยที่จะเป็นไปในอนาคตทั้งในแง่มุมมองปัญหาวิจัย การใช้วิธีวิทยาการวิจัย เทคนิคการวิจัย ตลอดจนคุณสมบัติของนักวิจัยด้วยเช่นกัน

การเขียนหนังสือเล่มนี้นั้น ผู้เขียนมีจุดเน้นมุ่งไปที่การวิเคราะห์หรืออธิบายแนวคิดในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรวิจัย โดยมุ่งหวังให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจและสร้างมโนทัศน์ในประเด็นเหล่านั้นอย่างชัดเจน มากกว่าที่จะเขียนในลักษณะของลงมือปฏิบัติ หรือมุ่งเสนอเทคนิควิธีการปฏิบัติ ดังนั้น หากผู้อ่านมีความประสงค์ลงลึกถึงเทคนิควิธีการปฏิบัติ จึงขอแนะนำให้ศึกษาจากตัวอย่างงานวิจัย หรือวิทยานิพนธ์ประกอบโดยนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เขียนวิเคราะห์หรืออธิบายไว้ตามประเด็นที่กล่าว ก็จะช่วยให้เกิดความเข้าใจได้มากขึ้น นอกจากนั้นก็ควรศึกษาจากหนังสือตำราที่เกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษาหรือทางสังคมศาสตร์ทั่ว ๆ ไปที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งเขียนในลักษณะของเทคนิควิธีการปฏิบัติอยู่แล้ว

ต อ น ที่
พื้นฐานทางปรัชญา
ของการวิจัย

1

ความจริงและ การค้นพบความจริง

บทที่

1

ผู้ที่หยิบหนังสือหรือตำราเกี่ยวกับการวิจัยขึ้นมาอ่าน พอเข้าถึงส่วนที่เป็นเนื้อหา ก็จะพบว่า ประเด็นแรกที่ผู้เขียนหนังสือ ตำราการวิจัยส่วนใหญ่กล่าวถึงก็คือ นิยามหรือการให้ความหมายของ คำว่าการวิจัย ทั้งนี้ความหมายที่ให้ไว้ก็ไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก นั่นคือ ก็จะมี ความหมาย ในทำนองที่ว่า การวิจัย หมายถึง “การค้นหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการที่เป็นระบบ มีเหตุมีผล เชื่อถือได้” ซึ่งก็ชวนให้สงสัยตั้งคำถามได้ว่า แล้วสิ่งที่เรียกว่าความรู้ความจริงนั้นคืออะไรกันแน่ และการค้นพบความจริงนั้นทำได้อย่างไร

อะไรคือความจริง

คำถามที่ว่าอะไรคือความจริงนี้เป็นคำถามในเชิงปรัชญาที่เรียกว่าอภิปรัชญา (Metaphysics) หรือภวัญติวิทยา (Ontology) ที่ตั้งถามกันในแวดวงผู้ที่ใฝ่รู้ในความฉลาดหรือที่เรียกว่านักปรัชญา หรือนักปราชญ์นั่นเอง ดังนั้น การตอบว่าอะไรคือความจริงก็จะต้องให้นักปรัชญาเป็นผู้ตอบ ซึ่ง คำตอบของนักปรัชญาก็จะแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มแรกจะบอกว่าความจริงเป็นเพียงหนึ่งเดียว กลุ่มนี้เรียกว่าเอกนิยม (Monism) กลุ่มที่สองจะบอกว่า ความจริงแบ่งเป็นสองก็เรียกว่า ทวินิยม (Dualism) ในขณะที่กลุ่มที่สามบอกว่าความจริงมีมากกว่าสองกลุ่มนี้ก็คือพหุนิยม (Pluralism)

พวกเอกนิยมที่บอกว่า ความจริงคือสิ่งเดียวนั้นก็ยังแยกออกเป็นพวกที่เชื่อว่า ความจริง หนึ่งเดียวคือจิต (Mind) หรือแบบ (Form) พวกนี้เรียกว่าพวกจิตนิยม (Idealism) แต่อีกพวกหนึ่งจะ เชื่อว่า ความจริงหนึ่งเดียวคือกาย (Body) หรือสสาร (Material) เช่นเดียวกันพวกนี้ก็เรียกว่าพวก สสารนิยม (Materialism)

สำหรับพวกทวินิยมนั้นก็เชื่อว่า ความจริงประกอบไปด้วยสองสิ่ง คือทั้งจิตและกาย หรือ ทั้งแบบและสสาร ทั้งสองสิ่งนี้อยู่ด้วยกันเสมือนหนึ่งเหรียญที่มีสองด้านหรืออยู่ด้วยกันในลักษณะ

เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์กันประจวบเหมาะและพลังงานนั่นเอง

กลุ่มสุดท้าย พหุนิยมเชื่อว่าความจริงของสรรพสิ่งมีมากกว่าสอง อาทิเชื่อว่า ความจริงคือธาตุทั้งสี่อันได้แก่ ดิน น้ำ ลม ไฟ เป็นต้น พวกพหุนิยมมองว่าความจริงมีได้หลากหลายไม่จำกัดว่าเป็นหนึ่งเดียวหรือสอง

อนึ่ง คำว่าจิตและกายนั้น นักปรัชญาจะนำมาใช้เพื่ออธิบายความจริงเกี่ยวกับมนุษย์ นั่นคือพวกหนึ่งเชื่อว่าความจริงของมนุษย์คือจิต ซึ่งจิตนี้จะอยู่นิรันดร์ กายยังไม่ใช่ความจริง เพราะกายมีการเน่าสลายไปได้ สิ่งที่ยังคงอยู่คือจิตเท่านั้น แต่อีกพวกหนึ่งเชื่อว่า ความจริงของมนุษย์คือร่างกายที่มองเห็นสัมผัสจับต้องได้ จิตไม่ใช่ความจริง เพราะสัมผัสจับต้องไม่ได้

ครั้นเมื่อกล่าวถึงความจริงของสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ พวกแรกก็จะบอกว่า ความจริงของสรรพสิ่งนั้นคือ “แบบ” ซึ่ง “แบบ” ที่ว่านี้ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับจิตคือไม่สูญหายมีอยู่นิรันดร์ เช่น เราเห็นสุนัขว่าเป็นสุนัขนั้น พวกนี้บอกว่าสุนัขตัวที่เราเห็นไม่ใช่ความจริง แต่ความจริงก็คือ “แบบความเป็นสุนัข” แม้ว่าสุนัขตัวที่เราเห็นจะตายไป แต่ “แบบความเป็นสุนัข” จะคงอยู่ และเมื่อสรรพสิ่งมาสมเข้ากับแบบความเป็นสุนัข เราก็จะมองเห็นเป็นสุนัขได้ โดยอาศัยการอธิบายทำนองนี้ ก็จะสามารถบอกสิ่งที่เป็นความจริงของสรรพสิ่งทั้งหลายได้ในที่สุด ในทำนองตรงกันข้าม อีกพวกหนึ่งก็จะบอกว่าความจริงของสรรพสิ่งคือสสาร หรือมีคุณสมบัติความเป็นสสารอยู่นั่นเอง เช่น สุนัขที่มีชีวิตอยู่ก็มีคุณสมบัติเป็นสสาร แม้ว่าตายไปแล้วจะเน่าเปื่อยสลายก็ยังมีคุณสมบัติเป็นสสารอยู่ต่อไป

ทั้งสองพวกที่อธิบายความจริงเกี่ยวกับมนุษย์และสรรพสิ่งในทำนองที่กล่าวมานี้เป็นพวกเอกนิยมทั้งนั้น พวกแรกเป็นพวกเอกนิยมแบบจิตนิยม พวกสองเป็นพวกเอกนิยมแบบสสารนิยม

แต่กลุ่มที่สองหรือพวกที่สองนี้บอกว่า ความจริงของมนุษย์ก็คือทั้งกายและจิต ซึ่งทั้งสองส่วนต่างพึ่งพาอาศัยกัน กายเป็นที่อยู่ของจิต ถ้าไม่มีจิต กายก็ไม่เคลื่อนไหว นั่นคือ จิตบังคับกาย ทำนองกลับกัน หากกายเสื่อมสลาย จิตก็ดับสูญไปด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า จิตแจ่มใสอยู่ในร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์กระนั้น และเมื่ออธิบายความจริงของสรรพสิ่งที่ยกเว้น มนุษย์ก็จะบอกว่า ความจริงของสรรพสิ่งประกอบด้วยสองส่วน คือ สสารและแบบ (หรือพลังงาน) ทั้งสองส่วนมีความสัมพันธ์พึ่งพาอาศัยกันเช่นเดียวกับกายและจิตนั่นเอง กล่าวคือ ความเป็นจริงของสรรพสิ่งเป็นทั้งพลังงานและสสาร เช่น ก้อนหินเป็นสสารแต่ในก้อนหินก็มีพลังงานอยู่ด้วย หรือน้ำมีสถานะภาพเป็นสสารแต่ก็มีพลังงานอยู่ด้วยเช่นกัน โดยอาศัยคำอธิบายในทำนองนี้ก็จะอธิบายความจริงของสิ่งต่าง ๆ ได้ทุกสิ่ง การอธิบายของกลุ่มนี้ก็คือพวกทวินิยม

พวกสุดท้ายนั้นบอกว่า ความจริงของมนุษย์มีมากกว่าจิตและกาย เช่นอาจจะบอกว่าความจริงของมนุษย์ประกอบด้วยธาตุทั้งสี่ หรืออาจจะบอกว่าประกอบด้วยชั้นห้า ในทำนองเดียวกันก็บอกว่า ความจริงของสรรพสิ่งมิใช่เป็นเพียงสสารและพลังงานเท่านั้น เช่น ก้อนหินมิใช่เป็นเพียง

สสารและพลังงาน หากแต่ยังมีแง่มุมอื่น ๆ ที่มีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติเฉพาะตัวของหิน ซึ่งสิ่งอื่นไม่มี อาทิ ความแข็งแรง ความอดทน ความงาม ทำนองนี้เป็นต้น พวกนี้ก็คือพวกพหุนิยม นั่นเอง

เมื่อกล่าวมาถึงขั้นนี้ก็จะเห็นว่า คำถามที่ว่าอะไรคือความจริงนั้นตอบได้หลายแง่มุมขึ้นอยู่กับความเชื่อหรือสำนักคิด (School of thought) ของนักปรัชญา ด้วยเหตุนี้คำตอบว่าอะไรคือความจริง ก็คือ “ความจริงคือสิ่งที่เชื่อว่าเป็นจริง”

ค้นพบความจริงได้อย่างไร

เมื่อรู้ความจริงคืออะไรแล้วก็ตั้งคำถามได้อีกว่า วิธีที่จะค้นพบเข้าถึงความจริงต่าง ๆ นั้นทำได้อย่างไร การตั้งคำถามเช่นนี้ก็เป็นคำถามของนักปรัชญาอีกเช่นกัน ซึ่งจัดว่าเป็นคำถามในเชิงปรัชญาที่เรียกว่า “ญาณวิทยา” (Epistemology) และคำตอบในเรื่องนี้ก็แบ่งได้เป็นสองกลุ่มหรือสองวิธีการ ได้แก่

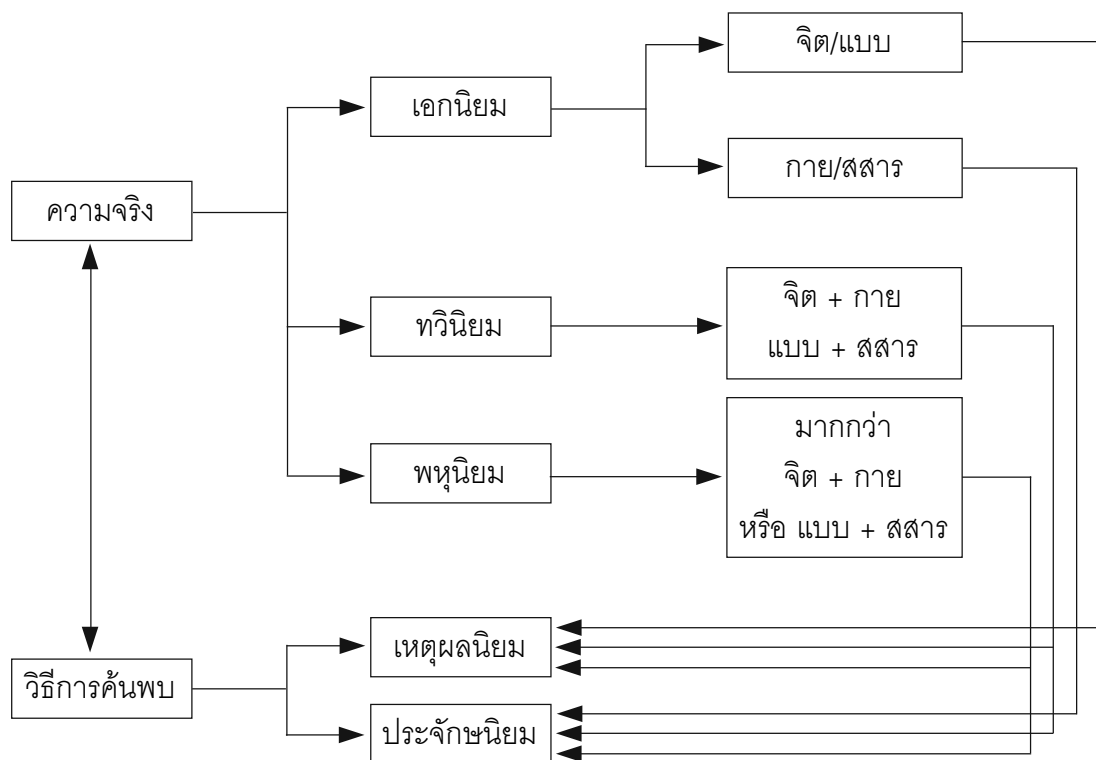
กลุ่มแรกบอกว่า การจะค้นพบเข้าถึงความจริงนั้นทำได้โดยการให้เหตุผล ครุ่นคิด หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า การคิดอย่างมีเหตุผลจะทำให้ได้ความจริง ซึ่งการคิดอย่างมีเหตุผลนี้ก็อาศัยหลักการนิรนัย (Deductive) เป็นเครื่องมือ ความจริงที่ได้จะได้มาจากภายในมิใช่ได้มาจากภายนอกหรือจากประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามา ความจริงเป็นสิ่งที่นิรันดร์ ไม่แปรเปลี่ยน หากใช้เหตุผลครุ่นคิดอย่างรอบคอบก็จะพบความจริงดังกล่าว นั่นเอง การครุ่นคิดหาเหตุผลเป็นการทำหน้าที่ของจิต หากจิตทำหน้าที่ได้อย่างดีย่อมพบความจริงอันเป็นนิรันดร์นั้นได้ในที่สุด คำอธิบายเกี่ยวกับการค้นพบความจริงเช่นนี้เรียกว่าเหตุผลนิยม (Rationalism)

ในทางตรงกันข้ามกับกลุ่มแรกโดยสิ้นเชิง นักปรัชญากลุ่มที่สองบอกว่า การค้นพบเข้าถึงความจริงนั้นต้องอาศัยประสบการณ์ทั้งสิ้น ความจริงเป็นสิ่งที่ได้ภายหลังจากมนุษย์เกิด ความจริงไม่มีอยู่ก่อนเป็นนิรันดร์ สิ่งที่ทำให้มนุษย์มีประสบการณ์ก็โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้าเป็นช่องทางสัมผัสรับรู้ ไม่ว่าจะเป็นตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย สิ่งเหล่านี้ก็คือเครื่องมือค้นหาความจริงมิใช่จิตแต่อย่างใด แม้ว่าบางครั้งจะต้องครุ่นคิดซึ่งเป็นหน้าที่ของจิต แต่การครุ่นคิดดังกล่าว นั่นก็คือ การตั้งและเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ผ่านการสัมผัสรับรู้เข้ามาใหม่กับประสบการณ์เดิมที่เก็บสะสมไว้ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรระหว่างสิ่งใหม่ (ประสบการณ์ใหม่) กับสิ่งเดิม (ประสบการณ์เก่า) ดังนั้น วิธีการที่ใช้ค้นหาความจริงก็คือการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้ากับประสบการณ์โดยอาศัยหลักการอุปนัย (Inductive) เป็นเครื่องมือสรุปข้อค้นพบ คำอธิบายเกี่ยวกับการค้นพบความจริงเช่นนี้เรียกว่า ประจักษ์นิยม (Empiricism)

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของความจริงและวิธีการค้นพบความจริงก็จะพบว่า หากเชื่อว่า

ความจริงคือจิตและแบบซึ่งเป็นนิรันดร์แล้วก็จะใช้วิธีการให้เหตุผลครุ่นคิดและหลักการนิรนัยเป็นเครื่องมือในการค้นพบ นั่นคือ ถ้าเชื่อแบบจิตนิยมก็จะใช้วิธีการของเหตุผลนิยม ในทำนองเดียวกัน หากเชื่อว่าความจริงคือสสารแล้วก็จะใช้วิธีการสัมผัสรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าและหลักอุปนัยเป็นเครื่องมือในการค้นพบ ซึ่งก็คือถ้าเชื่อแบบสสารนิยมแล้วก็จะใช้วิธีการของประจักษ์นิยมเช่นกัน

จากคำตอบที่ว่าความจริงคืออะไร และการค้นพบความจริงทำได้อย่างไรตามที่ได้กล่าวมาก็จะสรุปให้เห็นความสัมพันธ์เป็นแผนภูมิได้ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 ความจริงและวิธีการค้นพบความจริง

เอกสารอ้างอิง

กีรติ บุญเจือ. (2521) **ปรัชญาเบื้องต้น**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ทักษิณคณาธิการ, พระ. (2544) **ปรัชญา**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.

รัตน์ะ บัวสนธ์. (2539) “ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญา ระเบียบวิธีวิจัย และศาสตร์” ใน **วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร**. 4 (1) : 16 - 34.

สมัคร นุราชวาส. (2540) **ปัญญาวิวัฒน์**. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.

Hosper, J. (1967) **An Introduction to Philosophical Analysis**. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.

วิจัยกับการค้นพบ ความจริง

2

บทที่

ในบทที่ผ่านมาเราได้พบแล้วว่า ความจริงนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อ นั่นคือ อาจจะเชื่อว่าความจริงมีเพียงหนึ่ง ซึ่งแบ่งเป็นจิตหรือแบบกับกายหรือสสาร หรือเชื่อว่าความจริงเป็นทั้งสองส่วนคือทั้งจิตและกาย หรือทั้งแบบและสสาร และท้ายที่สุดอาจจะเชื่อว่า ความจริงมีมากกว่าสองสิ่งที่กล่าว ทั้งนี้เมื่อเชื่อว่าความจริงเป็นเช่นไรก็จะใช้วิธีการค้นพบความจริงดังกล่าวต่างกัน กล่าวคือ ถ้าเชื่อว่าความจริงคือจิตหรือแบบก็ต้องใช้เหตุผลครุ่นคิดก็เข้าถึงค้นพบความจริงนั้น แต่ถ้าเชื่อว่าความจริงคือกายหรือสสารก็ต้องใช้ประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าและประสบการณ์เดิมก็จะพบความจริงดังกล่าวได้อีกเช่นกัน

ด้วยพื้นฐานความเชื่อเกี่ยวกับความจริงและวิธีการค้นพบความจริงดังที่กล่าวนี้ก็นำไปสู่การเกิดระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีวิทยาการวิจัย (Research methodology) ที่แตกต่างกันสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงวิตรรก (Rational research methodology) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงประจักษ์ (Empirical research methodology) (ชัยพร วิษณุวาท, 2523 : 3 - 5) แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงระเบียบวิธีวิจัยทั้งสองกลุ่มนี้ ผู้เขียนขอกล่าวถึงความแตกต่างของคำว่า “ระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีวิทยาการวิจัย” กับคำว่า “วิธีการวิจัยหรือเทคนิคการวิจัย” ที่ใช้ในหนังสือนี้ไว้เป็นเบื้องต้นกล่าวคือ

คำว่า “ระเบียบวิธีวิจัยหรือวิธีวิทยาการวิจัย” นั้นมีความหมายคล้าย ๆ กับที่ อุทัย ดุลยเกษม (2545 : 57) และณรงค์ชัย วิรัชชัย (2545 : 13 - 17) อธิบายไว้ กล่าวคือ ระเบียบวิธีวิจัย หมายถึง โลกทัศน์ (World view) หรือบางทีก็เรียกว่า กระบวนทัศน์ (Paradigm) ทฤษฎี หลักการ และการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดกรอบปัญหาการวิจัยจนกระทั่งการนำผลการวิจัยไปเผยแพร่และใช้ประโยชน์ จากความหมายทำนองนี้จะเห็นว่า เมื่อใช้คำว่าระเบียบวิธีวิจัย จึงครอบคลุมถึงคำว่าวิธีการหรือเทคนิคการวิจัยไปด้วย นั่นคือ ในระเบียบวิธีวิจัยหนึ่ง ๆ อาจจะใช้วิธีการหรือเทคนิคการวิจัยได้หลายแบบ ทั้งนี้เมื่อใช้คำว่าระเบียบวิธีวิจัยจะสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อหรือปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังของนักวิจัยที่ใช้ในการทำวิจัยเรื่องนั้น ๆ เสมอ ซึ่งต่างจาก